

СТИЛІСТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ ЕКСПРЕСИВНОЇ ЛЕКСИКИ В ПОВІДОМЛЕННЯХ

Левченко Т. М., Чубань Т. В.

Мова сучасних газет характеризується збільшенням експресивності. Виразна функція мови набуває нових виявів під час використання стилістично зниженої лексики, яка має потужний експресивний та емоційний потенціал. Існують численні праці вітчизняних та зарубіжних науковців, присвячені дослідженню цього шару лексики та умовам її функціонування в сучасних газетах та журналістському дискурсі. Незважаючи на велику кількість досліджень жаргонної лексики, її функціональний характер ще не повністю розкрито, ця специфічна проблема не стала предметом спеціальних досліджень в українському мовознавстві. Проблемі функціонування жаргону завжди приділяється увага на сторінках українських газет. Вхідження жаргонізмів у мову періодичних видань зумовлене необхідністю характеризувати оточення певних соціальних груп і використовувати їх як засіб емоційного вираження.

Активне використання жаргонних одиниць у розмовному мовленні, кримінального та молодіжного жаргонів у мові українських ЗМІ, вказує на те, що вони виходять за межі традиційного вживання у соціальних діалектах та служать засобами виразності в газетних текстах.

Ключові слова: *сленгова лексика, мова періодики, лексичні та граматичні, функціональні та стилістичні вияви.*

СТИЛИСТИЧЕСКИЕ ВОЗМОЖНОСТИ ЭКСПРЕССИВНОЙ ЛЕКСИКИ В СООБЩЕНИЯХ

Левченко Т. Н., Чубань Т. В.

Язык современных газет характеризуется увеличением экспрессивности. Выразительная функция языка приобретает новые проявления при использовании стилистически сниженной лексики, которая имеет мощный экспрессивный и эмоциональный потенциал. Существуют многочисленные труды отечественных и зарубежных ученых, посвященные

исследованию этого слоя лексики и условиям ее функционирования в современных газетах и журналистском дискурсе. Несмотря на большое количество исследований жаргонной лексики, ее функциональный характер еще не полностью раскрыто, эта специфическая проблема не стала предметом специальных исследований в украинском языкознании. Проблеме функционирования жаргона всегда уделяется внимание на страницах украинских газет.

Проникновение жаргонизмов в язык периодических изданий обусловлено необходимостью характеризовать окружения определенных социальных групп и использовать их как средство эмоционального выражения. Активное использование жаргонных единиц в разговорной речи, уголовного и молодежного жаргонов в языке украинских СМИ, указывает на то, что они выходят за рамки традиционного употребления в социальных диалектах и служат средствами выразительности в газетных текстах.

Ключевые слова: сленговая лексика, язык периодики, лексические и грамматические, функциональные и стилистические проявления

STYLISTIC POSSIBILITIES OF EXPRESSIVE LEXIS IN STATEMENTS

Levchenko T. M., Chuban T. V.

The language of modern newspapers is characterized by increased expressivity. Expressive function of language acquires new manifestations in the use of stylistically reduced vocabulary which has a powerful expressive and emotional potential. There are numerous works of local and foreign sciences dedicated to the research of this layer of vocabulary and conditions of its functioning in the modern newspaper and journalistic discourse. Despite the large number of slang vocabulary researches, its functional nature has not yet fully revealed, this specific problem has not become the subject of special research in Ukrainian linguistics.

There are always paid attention on the problem of the functioning of the jargon in the pages of Ukrainian newspapers. Penetration of jargons in language of periodicals conditioned to the need to characterize the surroundings of certain social groups,

and use them as a means of emotional expression. Active use of jargon colloquial speech units, criminal and youth jargons in language Ukrainian mass media shows that they go beyond their traditional spoken colloquial use in social dialects and serves as a means of expressiveness of newspaper texts.

Keywords: *slang vocabulary, language of periodical press, lexical and grammatical, functional and stylistic manifestations.*

Постановка наукової проблеми та її значення. Мова сучасних газет характеризується підвищеною експресивністю. Експресивна функція мови набуває нових проявів у вживанні стилістично зниженої лексики, яка має потужний експресивно-емоційний потенціал. Дослідженню цього шару лексики, умовам її функціонування в сучасному газетно-публіцистичному дискурсі присвячені численні праці вітчизняних та зарубіжних учених. Незважаючи на велику кількість досліджень жаргонної лексики, її функціональна природа ще до кінця не розкрита, вказана проблема ще не стала предметом спеціального дослідження в українському мовознавстві.

Для мови українських засобів масової інформації початку XXI ст. характерне вживання жаргонної лексики, яку фахівці вважають одним із найдискусійніших явищ мовленнєвої культури. Думки дослідників з приводу цього феномену розходяться досить протилежно. Мова сучасних газет характеризується підвищеною експресивністю. Експресивна функція мови набуває нових проявів у вживанні стилістично зниженої лексики, яка має потужний експресивно-емоційний потенціал.

Актуальність статті зумовлена загальною настановою сучасної лінгвістики вивчати мову періодики, зважаючи як на лінгвальні, так і екстралінгвальні фактори, а також недостатнім вивченням проблем, пов'язаних з функціонуванням сучасного жаргоновживання як номінативно-експресивного засобу в дискурсі друкованих засобів масової інформації.

Окремі аспекти функціонування жаргонної лексики в газетно-публіцистичному стилі стали об'єктом вивчення багатьох українських лінгвістів. Вивченню молодіжного сленгу присвятили свої дослідження О. М. Береговська [1],

Є. В. Митрофанов, Т. Г. Нікітіна [2]. Кримінальні жаргонізми розглядають В. М. Мокієнко [3], Н.В. Третяк [9]. Жаргонно-сленговій комунікації усного мовлення приділяють увагу Л. О. Ставицька [6; 7], Т. І. Ніколашина [5] та ін.

Мета статті – з'ясувати семантичні видозміни та функціональну специфіку жаргонного лексикону, виявити жаргонні лексико-тематичні групи в мові друкованих засобів масової інформації.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування результатів дослідження. В останнє десятиліття в науковому і публіцистичному дискурсах поширився також запозичений з англійської мови термін сленг на позначення жаргонізованого розмовного мовлення або жаргону з широкою соціальною базою. Одну з груп жаргонізованої розмовної мови становлять іменники. Їх поділяємо на такі тематичні групи: назви транспорту, назви приміщень, назви фільмів, назви органів тіла.

Останнім часом у мові української періодики на позначення транспорту зустрічається лексема *тачка*, що у словнику Л. О. Ставицької «Український жаргон» має значення «таксі» та «легковий автомобіль» [6, с. 319]. Частіше вона вживається у другому значенні, напр.: «*Спортивна «тачка» належить футболістові італійського «Мілана» Какаберу Каладзе*» («Україна молода», 27.03.2009); «*Порівняно із сучасними «тачками» «Чайка» Щербицького виглядає як біжутерія посеред діамантів*» («Україна молода», 22.01.2014). Також фіксуємо жаргонну одиницю *рогатий* «тролейбус» [6, с. 286], пор.: «*...помістити сталінський портрет чи плакат із його зображенням на маршрутному «рогатому»*» («Україна молода», 25.10.2011).

На сторінках більшості друкованих засобах масової інформації використовуються іменники для позначення приміщень, такі як *розливайка* «кафе невисокого рівня, де продають спиртне на розлив» [6, с. 290], напр.: «*З одного боку сквер упирається в «розливайку», а з іншого – в територію дитсадка*» («Україна молода», 14.01.2011); *шарашка* «несолідне підприємство або організація, де можна працювати суто символічно» [6, с. 372], пор.: «*Появу Михайла Янгеля на українській землі, переконані багато його тодішніх колег, слід*

пов'язувати з крутим норомом загартованої у засланнях і «шарошках» найзасекреченішої на ті часи людини на планеті Сергія Корольова...».

Для позначення фільмів у газетних текстах використовується жаргонізм *мило*, що у словнику Л. О. Ставицької має значення: «сентиментальний фільм, в якому мало спільного з реальним життям» [6, с. 218], пор.: «У результаті вийшла своєрідна «Санта-Барбара» місцевого розливу – конкурентоспроможне **«мило»**...» («Україна молода», 12.03.2010); «Шанувальники цинічного доктора Хауса можуть потішитися за свого улюбленця – однойменний серіал визнаний найкращим **«милом»**» («Україна молода», 10.01.2009). Також фіксуємо прикметник *мильний*, «Тимошенко маніпулює комплексом «жертви», що чудово прослідковується і в **«мильних»** серіалах...» («Україна молода», 15.01.2010).

Іноді в мові періодики зустрічаються жаргонізми для позначення органів тіла. Однією з таких жаргонних одиниць є іменник *мотор* «серце» [6, с. 222], напр.: «На додачу до всього минулого тижня він ще й застудився, що також не найкращим чином позначилося на хворому **«моторі»**» («Україна молода», 13.03.2010); «І хоч у сьгоднішньому арсеналі медиків є сучасні методи діагностики і якісне обладнання для всебічного дослідження людського **«мотору»** та стану судин» («Україна молода», 30.11.2011).

У зв'язку з активізацією в суспільстві операцій з грішми почастішало вживання жаргонних одиниць на позначення поняття «гроші». «Основною функцією таких жаргонних одиниць є здебільшого негативна, часом іронічна, фамільярна характеристика поведінки тих осіб, які мають справу з грішми, хто незаконними шляхами привласнює кошти, багатіє за чийсь рахунок або ж без потреби, не задумуючись, витрачає гроші, без вагань розлучається зі своїми надбаннями тощо» [8, с. 225]. Ми засвідчуємо використання таких лексем у мові періодики на початку ХХІ ст., фіксуємо жаргонізм *бакс* «долар США» [6, с. 44], напр.: «...а вона хутенько знайде куди приткнути 25 тисяч **«баксів»**» («Україна молода», 16.03.2010); «Не суттєво, але планку «8,00», імовірно, подолає, котячись до низу, і **«бакс»** в обмінних пунктах» («Україна молода»,

23.12.2015); «...за можливість на власні очі стежити за церемонією відкриття потрібно викласти близько 1100 **«баксів»** «Україна молода», 11.03.2010); «...за невеличкі талісмани треба викласти вже 18, а за футболку – й усі 40 **«баксів»** («Україна молода», 12.03.2016). Також, крім лексем *зелений, зелені* «долари США» [16, с. 156], фіксуємо жаргонізм *вічнозелений*. Пор.: «...НБУ обговорюють як *«межу»* суму в тисячу доларів, тобто менше тисячі **«зелених»** можна буде купити чи продати...» («Україна молода», 29.09.11); «...а він мені навзамін – купу **«зелені»** («Україна молода», 16.03.2010); «За безготівковий **«вічнозелений»** давали 7,99» («Україна молода», 23.12.2011).

Досить активно в пресі використовують жаргонні одиниці, що характеризують суспільні процеси. «У газетних публікаціях про суспільні процеси жаргонізми контрастують із нейтральною лексикою. Оскільки цю тематику журналісти подають у статтях, аналітичних коментарях, урядових репортажах, то жаргонізми протиставляються книжним словам, надають писемному стилю імпровізації, індивідуалізації, емоційності та експресивності, що зазвичай характерне для усно-розмовних стилів» [8, с. 12]. Напр.: лексема *накачатися* «ужити спиртний напій, наркотики, ліки тощо» [6, с. 230], пор.: «...однак та вже настільки **«накачалася»** оковитою, що самотійно не могла йти» («Україна молода», 16.03.2010); жаргонізм *здати* «зрадити, видати когось» [6, с. 55], напр.: «...затримані разом із ним подільники (водій таксі та співмешканка) **«здали»** його з усіма тельбухами» («Україна молода», 12.01.2015); дієслово *сачкувати* «ледарювати; відмовлятися від виконання певних дій, обов'язків, посилаючись на причини, частіше вигадані» [6, с. 294], напр.: «Деякі учні зовсім не *«по-фізкультурному»* цей предмет **«сачкували»**, озброївшись різними довідками» («Високий Замок», 04.08.2016).

Активно вживані в українській періодиці жаргонні одиниці, створені в пострадянський період. Так, іменник *совок* фіксуємо у двох значеннях: «СРСР» [6, с. 305] та «радянська людина» [16, с. 304]. Пор.: «Франція стала хорошою школою з музичного менеджменту для андеграундного гурту із

«совка»...» («Україна молода», 11.03.2010); *«Рано чи пізно перероблені на «совків» українці зрозуміють, що є породженням наймасштабнішого етноциду в історії людства»* («Україна молода», 12.01.2013). Зрідка можна зустріти прикметник *совковий*, «який відповідає радянському способу життя і мислення» [6, с. 305], напр.: *«Лицей чи «совкове» училище?»* (заг.) («Україна молода», 06.01.2014); *«...діє старий «совковий» принцип: якомога швидше скласти статистику і відзвітувати перед начальством»* («День», 18.01.2015).

У суспільній тематиці часто вживається жаргонізм *полуничка* «щось пов'язане із сексом, еротикою або порнографією» [6, с. 266], напр.: *«...а кримінальні справи порушують щодо необережних любителів «полунички»* («Україна молода», 15.01.2010); *«На гачок правоохоронців потрапляє все більше провінційних продавців «полунички»* («Україна молода», 17.03.2015).

Широко в мові друкованих засобів масової інформації використовують молодіжний жаргон. Його класифікуємо на групи: 1) позначення дій та процесів; 2) номінації осіб; 3) назви речей; 4) позначення документів; 5) позначення ознак.

Для позначення дій та процесів у друкованих засобах масової інформації зустрічаються такі лексеми як *скинути* «продати» [6, с. 300], напр.: *«Кожен із нас має «свій» невеличкий «обмінник», у якому можна швидко і без зайвих документів «скинути» чи купити валюту»* («Україна молода», 11.10.2011); *«Є підприємства, які «скинули» ці об'єкти, бо не могли дати їм лад...»* («Україна молода», 16.08.2014); *відкосити* «ухилитися від чогось (частіше від служби в армії)» [16, с. 86], пор.: *«Як «відкосити» від армії?»* (заг.) («Новий погляд», 06.03.2008); *проколотися* «ускочити в клопіт, зазнати невдачі» [6, с. 279], пор.: *«Проколовся» ж спритник на тому, що почав представлятися не приятелем...»* («Україна молода», 13.03.2010).

У суспільно-політичній тематиці для несхвальної поведінки політиків використовують жаргонізм *розводити* «обдурювати когось» [6, с. 288], напр.: *«...в яких пан Ляшко козиряв перед тими, кого «розводив»»* («Україна молода»,

14.01.2015); також фіксуємо жаргонізм *розвести* «обдурити когось» [6, с. 288], пор.: «*За схожою схемою аферисти «розвели» й прикарпатця...*» («Єдина опозиційна газета», 23.10.2012).

Активно функціонують у газетному мовленні жаргонні одиниці для номінації осіб, такі як *нігер* «негр» [6, с. 237], *шмара* «жінка легкої поведінки; повія» [16, с. 378], *кореш* «давній приятель, компаньйон» [16, с. 185], *чубчик* «дівчинка» [16, с. 367], *пофігіст* «людина, перейнята пофігізмом, яка культивує його в собі та інших» [6, с. 271], *чувак* «молодий чоловік; юнак» [6, с. 367], *прошмандовка* «жінка легкої поведінки» [6, с. 280] та ін. Пор.: «*Колись Барака Обаму, мабуть, теж називали образливим словом «нігер»* («Україна молода», 16.08.2011); «*Кілька днів поспіль вся Лівія святкувала загибель колишнього лідера, «брата», «кореша» (так його називала молодь) Каддафі»* («Україна молода», 25.10.2011); «*Асія Ахат до умов не вибаглива, як примадонна, але і не «пофігістка», як рокери»* («Україна молода», 19.07.2008); «*Тож у п'єсі залишили суржик, а з лайливих слів – «прошмандовка»...*» («Україна молода», 22.09.2016).

Для позначення речей у пресі фіксуємо лексеми: *ящик* «телевізор» [6, с. 386], пор.: «*Не закривай життя в «ящик»* (заг.) («Україна молода», 30.11.2011); *шузи* «взуття, черевики» [16, с. 383], пор.: «*А по-друге для виготовлення «благодійних» «шузів» використовуватимуть винятково рослинні матеріали»* («Україна молода», 19.04.2006); *ствол* «вогнепальна зброя» [16, с. 310], напр.: «*Замість «ствола» під целофаном ховалася... звичайнісінька скляна пляшка...*» («Україна молода», 16.03.2015); *травичка* «будь-яка наркотична речовина для куріння (анама, марихуана, гашиш тощо)» [6, с. 322], напр.: «*Найкраща «травичка» Портман»* (заг.) («Україна молода», 25.12.2010); *шмурдяк* «вино поганої якості» [6, с. 379], «*Скільки людей пило одеколони, розчинники, «шмурдяк»?*» («Україна молода», 17.01.2014). Також на сторінках газет зустрічаються такі поняття: *прикид* «гарний, дорогий, модний одяг» [6, с. 274], *понса* «популярна естрадна музика низького художнього рівня» [6, с. 269], *хвіст* «академічна заборгованість» [6, с. 353], *фішка* «особливість,

сутність, специфічна риса, тенденція і т. ін.» [6, с. 341], *прибамбас* «додаткові, надлишкові орнаментальні деталі, що надміру прикрашають і часто підвищують вартість чогось» [6, с. 273]. Пор.: «Для того аби привернути увагу вона кожного дня перевдягалася по декілька разів в усі найкращі **«прикиди»**» («Вісник Переяславщини», 17.12.2010); «ще кримінальнішим видається запрошення на гастролі російської **«попси»**» («Високий Замок», 12.01.2008); «Вважаю, що хороша ялінка повинна стояти винятково на спеціальній підставці без різних **«прибамбасів»**» («Вісті», 22.12.2016).

Широко використовуваними серед споживачів інформації є жаргонізми для позначення ознак, зокрема: *крутий* «оригінальний, екстраординарний» [6, с. 191], *прикольний* «потішний, смішний, достойний іронії» [6, с. 275], *драйвовий* «який справляє сильне враження» [6, с. 128], *фуфло* «про щось погане, неякісне, не варте уваги» [6, с. 245]. Пор.: «У підлітковому середовищі, де дуже актуальне питання лідерства і популярності, частіше **«найкрутіший»** виявляється найціннішим» («Україна молода», 12.01.2016); «Джармуш **«прикольніший»**, ніж Тарантіно» («Газета по-українськи», 21.04.2016); «Виступ Олега Скрипки з **«ВВ»** був на **«Таврійських іграх» «найдрайвовішим»**» («Україна молода», 06.05.2006); «**«Просунутий»** комбат відрізняється від пересічного тим, що знає істину: все, що проіржавило та розвалилося треба акуратно пофарбувати!» («Україна молода», 28.04.2014); «Адже їхнє село, як висловлюється Іван Перерва **«не забичене»**, молодь до дурі не тягне...» («Україна молода», 25.10.2011); «Один молодик пожалівся: **«Фуфло»** ваша трава!» («Україна молода», 13.08.2013).

Висновки. Сучасні засоби масової інформації стали основним джерелом вивчення стану розвитку мови на певному історичному етапі, оскільки саме ця функціональна ніша дає змогу простежити механізми складного взаємозв'язку мови, суспільства та особистості. Основним завданням українського мовознавства сьогодні є потреба відновити природні форми функціонування мови, що сприятиме підвищенню її комунікативної потужності.

Мова сучасних газет характеризується надмірною експресивністю. Залучення до активного вжитку субстандартної лексики, практично нерегульоване входження у загальноживану практику жаргонізмів є однією з визначальних ознак мови сучасних засобів масової інформації.

Аналіз фактичного матеріалу засвідчує, що жаргонізована лексика в газетно-журнальних текстах виступає, з одного боку, як текстоутворювальний елемент, з іншого – як засіб впливу на адресата. Одним із потенційних джерел поповнення стилістично зниженої лексики в мові газет є елементи, молодіжного, кримінального жаргонів та жаргонізованої розмовної мови.

Використання нелітературної розмовної лексики в мові публіцистики початку ХХІ ст. є одним із важливих її компонентів. Ця лексика виконує оцінну та експресивну функції, сприяє реалізації принципу діалогічного мовлення, тобто контактовстановлення з читачем, оскільки вживання цих слів є засобом стилізації неофіційного, невимушеного спілкування. Стилійстично знижена лексика привертає увагу споживача інформації, хоч автори в такий спосіб іноді й порушують загальновизнані етично-моральні норми.

Джерела та література

1. Береговская Э. М. Молодежный сленг : формирование и функционирование / Э. М. Береговская // Вопросы языкознания. – 1996. – № 3. – С. 32–41.
2. Митрофанов Е. В., Никитина Т. Г. Молодежный сленг : Опыт словаря / Е. В. Митрофанов, Т. Г. Никитина. – М., 1994.
3. Мокиенко В. М., Никитина Т. Г. Большой словарь русского жаргона / В. М. Мокиенко, Т. Г. Никитина. – СПб. : Норинт, 2000. – 720 с.
4. Ніколашина Т. Зооморфізми в жаргонно-сленговій комунікації / Т. Ніколашина // <http://revistas.ucm.es/fll/15781763%20articulos/ESLC0808110125A.PDF>.
5. Ставицька Л. Проблеми вивчення жаргонної лексики: Соціолінгвістичний аспект / Леся Ставицька // Українська мова. – 2001. – №1. – С. 55–68.

6. Ставицька Л. Український жаргон. Словник: Містить близько 4070 слів і понад 700 стійких словосполучень / Леся Ставицька. – К. : Критика, 2005. – 496 с.
7. Тараненко О. О. Колоквіалізація, субстандартизація та вульгаризація як характерні явища стилістики сучасної української мови (з кінця 1980-х рр.) / О. О. Тараненко // Мовознавство. – 2002. – №4–5. – С. 33–39.
8. Третяк Н. В. Жаргонна лексика в друкованих ЗМІ (номінативно-експресивна функція) : автореф. дис. на здобуття наук.ступеня канд. філол. наук : 10.02.01 «Українська мова» / Н. В. Третяк. – К., 2008. – 20 с.
9. Українська мова : Енциклопедія / [Редкол. : Русанівський В. М. (співголова), Тараненко О. О. (співголова), Зяблюк М. П. та ін]. – 3-тє вид., зі змінами і доп. – К.: Вид-во «Укр. енцикл». ім. М. П.Бажана, 2007. – 856 с.
10. Шевченко Л. І. Концепти теорії інтелектуалізації літературної мови в контексті розвитку стилю масової інформації / Л. І. Шевченко // Стилістика української літературної мови : диференціальна діагностика тексту. – К., 2004. – С. 68–81.
11. Щур І. І. Україномовний комп'ютерний сленг : формування і функціонування : дис. кандидата філол. наук : 10.02.01 / Щур Ірина Ігорівна. – К., 2006. – 245 с.

References

1. Beregovskaia E. M. Molodezhnyi sleng : formirovaniie funktsionirovaniie / E. M. Beregovskaia // Voprosyazykoznaniiia. – 1996. – № 3. – S. 32–4
2. Mitrofanov E. V., Nikitina T. G. Molodezhnyi sleng : Opytslovaria / E. V. Mitrofanov, T. G. Nikitina. – M., 1994.
3. Mokienko V. M., Nikitina T. G. Bolshoi slovar russkogo zhargona / V. M. Mokienko, T. G. Nikitina. – SPb. :Norint, 2000. – 720 s.
4. NikolashynaT. Zoomorfizmy v zharhonno-slenhovii komunikatsii / T. Nikolashyna // [http // revistas.ucm.es /fll /15781763 articulos / ESLC 0808110125A.PDF](http://revistas.ucm.es/fll/15781763%20articulos/ESLC0808110125A.PDF).
5. Stavytska L. Problemy v uvchennia zharhonnoi leksyky: Sotsiolin hvistychnyi aspekt / LesiaStavytska // Ukrainskamova. – 2001. – №1. – S. 55–68.

6. Stavvytska L. Ukrainskyi zharhon. Slovnyk: Mistyrblyzko 4070 slivipona d 700 stiikykhslvospoluchen / Lesia Stavvytska. – K. : Krytyka, 2005. – 496 s.
7. Taranenko O. O. Kolokvializatsiia, substandartyzatsiia ta vulharyzatsiia yak kharakterni yavyscha stylystykyssuchasnoi ukrainskoi movy (zkintsia 1980-khrr.) / O. O. Taranenko // Movoznavstvo. – 2002. – №4–5. – S. 33–39.
8. Tretiak N. V. Zharhonna leksyka v drukovanykh ZMI (nominatyvno-ekspresyvna funktsiia) : avtoief. dys. Nazdobuttianauk. Stupeniakand. filol. nauk : 10.02.01 «Ukrainskamova» / N. V. Tretiak. – K., 2008. – 20 s.
9. Ukrainskamova: Entsyklopediia / [Redkol. : Rusanivskiy V. M. (spivholova), Taranenko O. O. (spivholova), Ziabliuk M. P. tain]. – 3-tievdyd., zizminamyidop. – K.: Vyd-vo «Ukr. entsykl.» im. M. P. Bazhana, 2007. – 856 s.
10. Shevchenko L. I. Kontsepty teoriintelektualizatsiiliteraturnoimovyvkontekstirozvytkustyl iumasovoiinformatsii / L. I. Shevchenko // Stylystyka ukrainskoi literaturnoi movy: dyferentsialna diahnostyka tekstu. – K., 2004. – S. 68–81.
11. Shchur I. I. Ukrainomovnyi kompiuternyi slenh: formuvannia i funktsionuvannia : dys. Kandydatafilol. nauk : 10.02.01 / Shchur IrynaIhorivna. – K., 2006. – 245 s.

ДАНИ ПРОАВТОРІВ

Чубань Тетяна Василівна, кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української лінгвістики та методики
навчання

*ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»*

*вул. П. Костюка, б. 14, м. Переяслав-Хмельницький, Київська
обл., Україна 08400*

e-mail: chuban1960@ukr.net

Левченко Тетяна Миколаївна, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри української лінгвістики та методики
навчання

*ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»
вул. Г. Іваневського, б. 50, м. Переяслав-Хмельницький,
Київська обл., Україна 08402
e-mail: tanyalevchenko2010@ukr.net*

ДАННЫЕ ОБ АВТОРАХ

Чубань Татьяна Васильевна, кандидат филологических наук, доцент кафедры украинской лингвистики и методики обучения

*ГВУЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»
ул. П. Костюка, д. 14, г. Переяслав-Хмельницький, Киевская
обл., Украина, 08400
e-mail: chuban1960@ukr.net*

Левченко Татьяна Николаевна, кандидат педагогических наук, доцент кафедры украинской лингвистики и методики обучения

*ГВУЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»
ул. Г. Івановського, д. 50, г. Переяслав-Хмельницький, Киевская
обл., Украина, 08400
e-mail: tanyalevchenko2010@ukr.net*

DATA ON AUTHOR

Chuban Tetiana, Candidate of Philological Science, Associate Professor of Ukrainian Linguistic and Teaching Methodology Department

*SHEE “Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhoriy Skovoroda State
Pedagogical University” 14 P. Kostiuka Street, Pereiaslav-
Khmelnytskyi, Kyiv region, Ukraine, 08404
e-mail: chuban1960@ukr.net*

DATA ON AUTHOR

Levchenko Tetiana, Candidate of Pedagogical Science, Associate Professor of Ukrainian Linguistic and Teaching Methodology Department

SHEE «Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhoriy Skovoroda State Pedagogical University» 50 H, Ivanevskoho Street, Pereiaslav-Khmelnytskyi, Kyiv region, Ukraine, 08402
e-mail: tanyalevchenko2010@ukr.net

УДК 811.161.2'367

РОЗМЕЖУВАННЯ ДРУГОРЯДНИХ ЧЛЕНІВ РЕЧЕННЯ В РІЧИЩІ ТРАДИЦІЙНОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ

Н. Ф. Грозян

Статтю присвячено аналізу складних випадків розмежування другорядних членів речення в річищі традиційної класифікації. Зауважено, що практичне визначення мінімальних синтаксичних одиниць ґрунтується на основі комплексу семантичних та формальних ознак, з огляду на комунікативне призначення речення й окремих його частин. З'ясовано способи розмежування другорядних членів на підставі їхніх диференційних структурно-семантичних ознак. Окреслено набір можливих синонімічних перетворень для визначення членів речення, умотивовано доцільність залучення прийомів трансформацій та аналогії. Розроблено механізм розрізнення додатка й неузгодженого означення, що ґрунтується на врахуванні лексико-граматичних особливостей головного і залежного компонентів. Обґрунтовано розрізнення прикладки й означуваного слова з огляду на такі чинники: ступінь конкретизації змісту (у прикладки він має бути вищим, бо вона уточнює означуване слово); лексико-граматичні характеристики (власна чи загальна назва); наявність відокремлення; наявність додаткової характеристики. Описано критерії розмежування додатка й обставини: обов'язковість / необов'язковість (факультативність) другорядних членів речення у формально-синтаксичній структурі речення; лексичні властивості підпорядкувального й підпорядкованого компонентів; конкретність / абстрактність іменника в прийменниково-відмінковій словоформі; конкретний зміст усього речення; словотвірні